

Da radioen kom til Grenaa

af Per Rasmus Møller

Denne artikel er en del af en større artikel: "Fra radioens barndom i Grenaa", der blev bragt i årbogen "Grenaa før og nu" 1999. I nærværende artikel er udeladt en del almen radiohistorie, der formodes at være kendt af læserne.

Radiodemonstration i Grenaa 1923

Radioen dukkede første gang op i Grenaa i de lokale aviser den 25. maj 1923.- knap 2 år før Statsradiofonien var en realitet. Her kunne Grenaa Folketidende bringe en foromtale af årets store begivenhed: Demonstration og radiobal til musik af den højtalende telefon.

Radiokonzert i Grenaa.

Førstkommende lørdag Aften giver Ingeniørerne Jens Bach og Poul Nive en Radiokonzert i Pavillionen i Grenaa. Programmet består af telefonering uden Traad, Lysbilledforedrag og oplæsning af Telegrammer fra danske, tyske og engelske Stationer udsendt gennem Western Electric, samt demonstration af en højtalende Telefon der forstærker Lyden 20 - 30 gange. De to Ingeniører har givet Radioaftener i en lang række Byer, og Bladudtalelserne har været meget positive. Et Blad skriver: " Da Hr. Bach ved lynsnar ombytning af Spolerne i løbet af 3 Minutter fik forbindelse først med Lyngby Radio, saa med Eberswalde i Tyskland og til sidst med London, fik man indtryk af at de to sympatiske unge Mennesker paa Scenen var veritable Troldmænd, der lod Tilskuerne skue ind i en vidunderlig fremtid, og et drønende Bifald larmede op mod Arrangørerne". Forud for Koncerten paa lørdag gives der kl. seks en gratis Demonstration af den højtalende Telefon, og efter Koncerten bliver der mulighed for en Svingom til Musik af den højtalende Telefon."

I lighed med den delvist mislykkede radiodemonstration på Teknologisk Institut i København året før, forløb radiokonzerten i Grenaa heller ikke uden problemer. Fire dage senere bragte Grenaa Folketidende en omtale af Radiokonzerten i Pavillionen, hvortil der var fremmødt 300 mennesker. Adskilligt var ikke gået som planlagt, bl.a. var der "skuffende lange Pauser mellem Musikstykkerne" og musikken "gik ikke tydeligt igennem". Det talstærke publikum holdt imidlertid troligt ud til kl. 11, hvor de sidste stationer lukkede. At træerne også denne gang ikke voksede helt ind i himlen, kan dog næppe skydes arrangørerne i skoene. Der var atmosfæriske forstyrrelser og "de to unge Ingeniører beklagede det sløje Resultat, der skyldtes det urolige Vejr".

Det var også i de dage, hvor fru Magda Mammen fra Grenaa tog til orde til fordel for esperantoens udbredelse som det nye radiosprog. Hun mente, at det måtte være det eneste rigtige, da radioudsendelserne jo så ville kunne forstås af enhver uanset nationalitet. Vel at mærke hvis man altså kunne sproget!

Hvis man ikke selv havde en radio, var en af mulighederne at besøge et af de offentlige steder, der reklamerede med radiolytning. Et sådant sted opstod for første gang i Grenaa i starten af 1925, da Brødrene Lassens konditori i Østergade fik installeret radio. Herom skrev Grenaa Folketidende den 25. febr.: Radio i Konditoriet - Brødr. Lassen i Grenaa har i disse Dage faaet indlagt Radio med Højtaler i deres Lokale paa Østergade. Der er en Højtaler i hvert Lokale, og Forretningens Kunder har nu den fornøjelse af at høre, hvad der udsendes pr. Radio, samtidig med at de indtager Kaffen.

Når det blev Brødrene Lassens konditori, der kom til at huse den første offentlige radiomodtager i Grenaa, er det ingen tilfældighed. De to brødre var, som vi skal høre om lidt senere, ivrige radioamatører.

Radioklubben for Grenaa og Omegn

Den 22. februar 1926 indbød en kreds af radiointeresserede i Grenaa alle "Damer og Herrer i By og paa Land" til et møde i "Hotel Dagmar"s store sal. Formålet var, at danne en radioklub for Grenaa og Omegn, og den 25. februar kunne Grenaa Folketidende bringe følgende omtale:

Det til i Aftes i Pavillionen indvarslede Møde af Radiointeresserede resulterede i, at der dannedes en Klub med Navnet "Radio-Klubben for Grenaa og Omegn". Der indmeldte sig straks 20 Medlemmer.

Købmand Lyngaae-Jensen bød paa Indbydernes vegne velkommen, og efter at Konditor E. Lassen var valgt til Dirigent, redegjorde Herr. Lyngaae-Jensen for Mødets Formaal: At danne en stedlig Klub, som han troede vilde have sin store Betydning med hensyn til at varetage Lytternes Interesser.

Der udspandt sig en Diskussion hvorunder der fra alle Sider gaves Tanken tilslutning, og sluttelig vedtoges det eenstemmigt at danne Klubben. Som Formand valgtes Købmand Lyngaae-Jensen og den øvrige bestyrelse kom til at bestaa af Dhrr. Konditor, E. Lassen, Næstformand, Installatør Søren Jensen, Sekretær, Cyklehandler E. Finck - Jensen, Kasserer og Snedker A.M.Sørensen. Klubben har fast Mødeaften anden og fjerde Tirsdag i hver Maaned.

Den nye radioklub var særdeles aktiv i de første år. Kun et halvt år efter klubbens stiftelse arrangerede den i samarbejde med byens handlende en stort anlagt radioudstilling i Hotel "Skandinavien"s festsal. Den fandt sted i dagene 12.- 14. november 1926, og foruden alt inden for den nyeste teknik, var det også muligt at se eksempler på festlig borddækning. Udstillingen havde i høj grad bladernes interesse, og den 10. november bragte Grenaa Folketidende følgende foromtale:

Radioudstillingen i Grenaa

I aften klokken 7½ præcis aabner som tidligere omtalt Borgmester Toft Radioudstillingen i Grenaa med en Tale, der vil blive udsendt gennem mange Højtalere i Udstillingslokalet paa Torvet. Udstillingen, der er arrangeret af Radioklubben for Grenaa og Omegn hvis energiske Formand er Købmand Lyngaae-Jensen, Østergade er i Theatersalen og fremtræder i smukke Omgivelser. I midten troner et af Hr. Lyngaae-Jensen i Træ udarbejdet Eiffeltaarn, og i Baggrunden er anbragt et stort Europakort hvorpaa alle Radiofonistationer i

vor Verdensdel er aftegnede, og paa hvilket ses, at de alle fører til Grenaa - det er her det foregaar i disse Dage.

Af lokale Udstillere er der følgende:

Cyklehandler Finck-Jensen: udstiller Ramme-Antenner, der frigør baade for Luft- og Jordledning, og som man f.eks. kan tage med i en Bil, Löewes Flerrørs-Lampemodtager, nyt

Apparat hvor tre Lamper er kombineret i een, Apparater med indbyggede Lamper, Spoler og Anodebatteri og Kortbølgmodtagere.

Købmand Lyngaae-Jensen: Radioantikviteter fra Radiofonisens første Dage, Tidsrummet 1911 - 15, og en moderne Kortbølgmodtager.

Installatør Søren Jensen: Færdige Apparater, monterede i Skabe, Højtalere til alle Priser og Byggesæt (Materialer til forfærdigelse af Apparater).

Købmand Mammen: Et 8-Lampers Apparat, 2-Lampe Apparater (Tysk Teknik - Tyskerne var som bekendt de første, der byggede Apparater), Apparater indbyggede i antike Møbler.

Sammesteds har Fru Mammen en privat Udstilling om Esperanto: Fortegnelse over Radiofonistationer, der udsender paa Esperanto, og i stedet for Tæppe er Bordene dækkede med Kort paa Esperanto.

Installatør Axel Meier, der er den eneste Fagmand i Grenaa, der bygger Apparater:

6 Apparater, byggede på eget Værksted, en mængde Højtalere og alt Tilbehør.

Installatør A. Sørensen, Voldby: Den type Apparater, der bruges i den franske Marine, foruden andre af ham selv fabrikerede Apparater.

Flere udenbys firmaer var repræsenteret. Også de lokale radioamatører var med. Købmand Hansen i Rimsø, Konditor Valdemar Lassen, Grenaa og distriktsmontør Lindholm, Grenaa viste færdigbyggede apparater, som de selv havde lavet. Udstillingen var åben fredag fra klokken 7½ aften og lørdag og søndag fra klokken 2. Entréen var meget moderat - 50 øre for voksne og 25 øre for børn. For den pris fik man radiokonzert, radioavis, radiodemonstration og en musikgættekonkurrence. Der var stor tilstrømning til Hotel "Skandinavien" på Torvet i de dage, og Grenaa Folketidende kunne berette om stor succes: Det var en stor og smuk Udstilling, hvor der var stor Lejlighed til at se Tekniken i dens enkelte Dele.

Radioklubbens udstilling i november 1926 var en enestående kraftanstrengelse, og ingen andre arrangementer havde et lignende format. I februar 1928 indbød radioklubben igen alle interesserede. Denne gang til radioforedrag med lysbilleder. Det var radiospecialisten Hr. K. Hyldekjær, København, der i ord og lysbilleder gjorde rede for virkemåden af det moderne radiator. Arrangementet fandt sted den 8. februar kl. 8 i Hotel "Dagmar"s store sal og samlede omkring 70 interesserede.

Radioen var nu, i 1930-ernes midte blevet et almindeligt indslag i hverdagen, og ingen kunne længere som i pionertiden begejstres over dens væsen. Radioklubben for Grenaa og Omegn oplevede derfor en afmatning, og før generalforsamlingen den 14. februar 1935 var der ligefrem stillet forslag om dens opløsning. Helt så galt gik det ikke. Alle medlemmerne var mødt op, og man enedes om at fortsætte og intensivere foreningens aktiviteter. Det har ikke været muligt at finde frem til hvor længe foreningen eksisterede.

Lokal Radiofabrikation.

I slutningen af 1920'erne var der blevet meget mere at lytte til, og der opstod naturligt nok et vældigt behov for nye modtagere. Mange steder i landet var en egentlig industri derfor i fuld gang med at blomstre op. I 1930'ernes første halvdel regner vi med at der blev bygget radioer i mere end 200 mindre virksomheder.

En af dem der var tidligt med i udviklingen var radiofabrikant A. M. Jensen, Stenvad. Produktionen menes at være startet omkring 1927. Den første annonce kunne ses i Grenaa Folketidende i 1929:

*Køb en "REGINA" 2- og 3-Lampes Radio-Modtager,
og Sommerens mørke Dage vil blive lyse for Dem.
Forlang "REGINA" hos Deres Radioforhandler, og lad Dem ikke overtale til at købe noget andet.
STENVAD RADIOFABRIK
A. M. Jensen telf. 2*

I 1920'ernes sidste år blev lysnettet hastigt udbygget – især på landet, og i takt hermed indrettedes de fleste modtagere til at arbejde på enten jævn- eller vekselstrøm. Den nyeste topmodel fra radiofabrikken i Stenvad - den såkaldte koncertradio - var derfor beregnet til lysnetdrift. Den 27. maj 1930 præsenteredes dette fornemme radioapparat for offentligheden i følge denne annonce:

*Onsdag Eftermiddag og Aften demonstreres vort nye Koncert-Radioapparat
i Brdr. Lassens Konditori, Østergade, Grenaa.
Ærbødigst A. M. Jensen, Radiofabrikant, Stenvad.*

Den konkurrerende virksom lå i Ørum Djurs, hvor cykelhandler Severin Andersen producerede "FIRAN" radioer. Jeg har ladet mig fortælle at "FIRAN"- navnet skulle stamme fra Det gamle Testamente, hvor Firan var en særlig frugtbar oase i Sinaiørkenen. FIRAN er den dag i dag navnet på 2TAL radioforretningen i Ørum. Såvel "FIRAN" som "REGINA" koncentrerede sig fortrinsvis om 2- og 3-lampemodtagere til batteridrift. Et restlager fra "FIRAN" fabrikken blev for år tilbage overdraget til Teknisk Museum i Helsingør. Ingen på museet kan imidlertid gøre rede for delenes videre skæbne. Vi har endvidere sikkert forlydende om, at der har været produceret radioer såvel hos Darre i Mørke som i Ebeltoft. Det fremgår ikke klart hvornår A. M. Jensen og Severin Andersen indstillede deres respektive produktioner. Det er formentlig sket midt i 1930'erne, hvor mange af de små virksomheder drejede nøglen om. I april 1937 annoncerede A. M. Jensen som radioforhandler således:

*HEROFON
Stor-Super Radio-Modtager
og Radio-Grammofon
De stærke Jyder fra Jyllands største Radiofabrik.
1938 Modellerne med Ultrakorte Bølger og med
knivskarp adskillelse af Stationerne.
Med denne Modtager kan De nyde Udsendelserne som aldrig før.
Gengivelsen er vidunderlig og Ren. Forlang Tilbud. Jeg tager Deres brugte Modtager i bytte til den rigtige
Pris. A. M. Jensen Søndergade 13, Grenaa telf 372*

Dansk Radio Hjælpefond uddeler apparater

Den 22. juni 1937 var en glædelig dag i Grenaa, da Dansk Radio Hjælpefond uddelte radioapparater. Grenaa Folketidende skrev:

En velkommen Gave. I disse dage har Dansk Radio Hjælpefond uddelt et større Antal Radioapparater til gamle og syge Mennesker for hvem denne Gave vil være en kærkommen Adspredelse i ensomme Timer. Mellem dem som har fået tildelt en af Hjælpefondens Modtagere er Ingeborg Sørensen, Lillegade 40 i Grenaa.

Talrige radioforhandlere

Det store behov for nye apparater indebar, at der i 1930-erne opstod en hel række forretninger i Grenaa, der tilbød såvel salg som reparation af radiomodtagere. Det var oftest cyklehandlerne, der tog radioerne under deres vinger, og en forretning med udbuddet "Cykler & Radio" var helt op til vor tid at finde i enhver by af blot nogenlunde størrelse. I Grenå havde vi fra omkring 1960 til et godt stykke op i halvfjerdserne en lidt mere sjælden konstellation, nemlig "Radio – TV – Barnevogne"

På baggrund af annoncer fra 1938 har det været muligt at opliste følgende 8 radiohandlere i Grenaa.

Cykle- og Radiohandler Fink - Jensen, Torvet 8 Tlf. 123
I/S C. M. Bilde Sørensen Tlf. 432
Axel Meier, Lillegade 1 Tlf. 450
Cykle- og Radiohandler A. Jacobsen, Søndergade 4
Cykle- og Radiohandler M. Skødt Rasmussen, Bredstrupvej Tlf. 423
Cykle- og Radiokælderer, Lillegade 2 (Exam.Radiotekn)
Den nye Cykle- og Radioforretning, Søgade Tlf.558
Cykle- og Radiohandler A. M. Jensen, Søndergade 13 Tlf. 372

Her en annonce fra Grenaa Folketidende februar 1937:

*Radio – Reparationer
Nye 1. kls. Maale-Apparater
Jævn - og Vekselstrøm. Alle Spændinger
Jeg henter Deres Modtager overalt paa Djursland
M. Skødt Rasmussen
Tlf. 123*

Foruden disse otte etablerede forhandlere var der Arendt Rasmussen i Nørregade, som i denne sammenhæng nærmest må karakteriseres som "køkkenbordsforhandler". Han var ansat som brødkusk for Grenaa Brødfabrik og solgte bl.a. Arako-radioer fra sin bopæl. På sine landture havde han apparaterne, enten de nu var nye eller det var reparationer, omme bag i sammen med rugbrødene. Under krigen, da der ikke længere var benzin at få, fortsatte han virksomheden fra en budcykel.

I dag er der kun én radiohandler - nemlig EXPERT, Nørregade 4 - til en by på 18.000 med et stort opland.

Afslutning

Radioens vej til Grenaa afspejler på mange måder udviklingen i den øvrige provins. Læseren vil derfor uden tvivl kunne finde parallelle hændelser i sit lokalområde. Det har alligevel undret mig, at Grenaa har været så tidligt med i udviklingen som starten af 1923. Siden artiklens færdiggørelse i 1999 har jeg imidlertid fået vished for, at der har været radioamatører i Grenaa helt tilbage før 1. verdenskrig, så måske ligger noget af forklaringen her.
